

ДОКУМЕНТИ ЗА ПОЛИТИКА И ПРЕДЛОЖЕНИ ИНТЕРВЕНЦИИ ЗА СТИМУЛИРАЊЕ НА ЖЕНСКОТО ПРЕТПРИЕМНИШТВО И РАЗВОЈ НА КОМПАНИИ ВО СОПСТВЕНОСТ НА ЖЕНИ

(како дел од прекуграничниот проект
Развој на микро-претпријатија во сопственост на жени од
прекуграничниот регион)

ДОКУМЕНТИ ЗА ПОЛИТИКА И ПРЕДЛОЖЕНИ ИНТЕРВЕНЦИИ ЗА СТИМУЛИРАЊЕ НА ЖЕНСКОТО ПРЕТПРИЕМНИШТВО И РАЗВОЈ НА КОМПАНИИ ВО СОПСТВЕНОСТ НА ЖЕНИ

Жените се недоволно застапени во популацијата на претприемачи во сите земји и можат лесно да се илустрираат со референцијална точка за сопствеништво на жени, како процент од вкупните сопственици на деловни активности кои варираат од околу 5-7-9% во Бангладеш и Турција, до 15-18% во некои економии со средни приходи и до 30-35% во Нов Зеланд, Австралија и САД. Јасно е потврдено со најновиот извештај заклучно со 2019 година, каде има и некои земји со ниски приходи како Гана и Уганда со релативно висок процент од 37-38% од жени сопственици на деловни активности.

Обете Република Северна Македонија и Албанија се борат со ваков вид на податоци од минатото, но со најновиот извештај за родовата статистика во Албанија на пример што го објавува Институтот за статистика (Инстат), можеме да откриеме дека во 2018 г. дистрибуцијата на активни претпријатија по регион укажува на тоа дека претпријатијата на жени сопственици или менаџери се главно концентрирани во регионот Тирана (32,2%). Следат Тирана од Леже (28,9%), додека производителите во Елбасан се претставени само со (15,9%).

Потоа, исто така, во Република Северна Македонија можеме да го видиме истиот тренд во најновиот извештај од 2019 година, објавен од Државниот завод за статистика, со просечни 19,5% од жените работодавачи. Овие бројки се сеуште далеку од европскиот просек, особено оној во руралните области и се далеку од нормална распределба на 50/50% од мажи и жени кај популацијата. Ова е клучна причина за дизајнирање на мерки на политика во корист на женското претприемништво и го потенцира фактот дека ако не интервенираме во политика, жените не можат да се развиваат во светот на бизнисот, вработувањето и приходот на еднаква основа.

Жените имаат тенденција да работат со помали и помалку динамични бизниси од мажите и со поголема веројатност да работат во не-капитални и интензивни сектори, вклучително и услуги, кои често имаат помал потенцијал за создавање висок и одржлив приход. Ова е уште една причина за дизајнирање на специфични интервенции насочени кон зголемување на претприемништвото кај жените и нивно поттикнување за водење бизнис. Тоа не само што им помага на женскиот дел од населението да се вработат преку еден вид програма за социјално вклучување и заштита, туку го стимулира бизнисот и помага на економијата да расте и да се развива.

Подолу се дадени неколку кратки информации за политиките и предложените интервенции утврдени со проектот за развој на микропретпријатија за жени во прекуграничната област. Краткорочните информации се развиваат врз основа на придонесот акумулиран во текот на студиите за изводливост спроведени во двете земји,

комуникација со жени потенцијални и постојни претприемачи, како и дискусии за политики организирани со релевантни засегнати страни во двете земји.

Од сите идеи, 5 документи за политика се развиваат и се образложени во соодветен образец со цел дискутирање за истиот со соодветната институција. Кратките документи за политиката се темелат на одредени прашања, при што беше констатиран висок консензус кај консултантската публика. Всушност, овие идеи беа поддржани со повеќе од 96% од мислењата на сите вклучени. Затоа, тие треба да се дискутира со релевантните национални институции во двете држави и да се преговара дали некој или сите нив може да бидат овластени и спроведени во следниот период од околу 6 месеци до крајот на проектот. Поради неодамнешните кризи со корона вирусот, секој краток документ на политиката може да се испрати писмено до соодветната институција, а барем писмен одговор треба да се добие за соодветноста на предложената политика и веројатноста дека некој од нив може да се спроведе од релевантните институции порано или подоцна. Подолу е списокот на сите предложени политики, а понатаму секоја од нив е разработена со клучни елементи:

- Документ на политика бр. 1 – Овозможување на жените поголема шанса да добијат поддршка во рамките на различни програми за грантови за започнување бизнис
- Документ на политика бр. 2 – Олеснување на пристапот до финансии преку специфичен инструмент за финансирање, дизајниран како гарантен фонд и механизам за женски претпријатија
- Документ на политика бр. 3 – Олеснување на казните и зајакнување на улогата на образованието на инспекциите и контролите за микро-деловните активности (и индиректно за жените во сопственост)
- Документ на политика бр. 4 – Стимулирање на заеднички деловни инвестиции помеѓу две различни претпријатија и унапредување на меѓусекторска соработка помеѓу жени во сопственост
- Документ на политика бр. 5 – Олеснување на новите мерки за прекугранична соработка и унапредување

ДОКУМЕНТ НА ПОЛИТИКА БР.3

ОЛЕСНУВАЊЕ НА КАЗНИТЕ И ЗАЈАКНУВАЊЕ НА
УЛОГАТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО НА ИНСПЕКЦИИТЕ И
КОНТРОЛИТЕ ЗА МИКРО-ДЕЛОВНИТЕ АКТИВНОСТИ
(ИНДИРЕКТНО ЗА ЖЕНИТЕ КОИ ИМААТ
СОПСТВЕНОСТ)

Име/ назив на политиката или интервенцијата	Предложена мерка за ублажување на казните и зголемување на едукативната улога на инспекциските контроли кон микро-бизнисите и за оние претпријатија кои работат не повеќе од 2-3 години
Главната логика позади предложената интервенција	Оваа мерка е ориентирана кон промена во постојната казнена политика поврзана со микро-претпријатијата, имајќи во предвид дека женското претприемништво во 99% од случаите се микро и мали бизниси. Предлог мерката е поврзана и со оптимизирање на даноците, но и зајакнување на правилата и процедурите во управувањето и менаџирањето со бизнисот. Документот се разгледува низ призмата на состојбите во Р.С.Македонија, но може да се примени во Република Албанија до одреден степен, во зависност од различни инспекции и контроли. Во секој случај, зголемувањето на едукацијата на микро и малите бизниси на жените за инспекцијата и контролите може подеднакво да се спроведе и во двете држави. Казнениот систем е поврзан со работата на различните инспекции и контроли и прописите за водење бизнис, како што се хигиена и санитарни услови, комунална инспекција, трудова инспекција, пазарна инспекција, даночна инспекција, царинска инспекција и многу други. Тие се засноваат на многу материјални/основни закони, а исто така и на неколку други закони, како што се - Законот за прекршоците и други соодветни правила и процедури кои треба да се спроведат за да се обезбедат неопходните услови за работа во деловната сфера. Сепак, овој казнен систем се заснова на многу високи и несоодветни казни, особено во Р.С.Македонија. Високите и несоодветни казни се многу очигледни кога станува збор за микро и мали претпријатија, а оваа предлог мерка предлага да се намалат и/или да се простудираат казните во согласност со големината/обемот на бизнисот. Логиката на овој документ е дека казните се сè уште многу високи, иако постоеше иницијатива да се издејствува во насока тие да бидат помалку оптоварувачки за компаниите. На пример во Р.С.Македонија, за различни деловни теми – од помали до поголеми прекшоци во деловното работење, казните се движат од 2000 до 4.000 евра (во македонска противвредност), истите се изрекуваат за компанијата, додека се изрекува дополнителна казна од 400 до 600 евра за управителот на компанијата. Покрај тоа, казна од околу 2000-3000 и до 5000 евра се предвидува за различни санкции поврзани со финансиска инспекција на компанијата, а околу 30% од оваа сума се изрекува за управителот или одговорното лице.

	Оттука, сите казни се применуваат на две нивоа, за сопственикот и управителот или вработениот. Овие казни се сè уште многу високи во Република Северна Македонија, иако постоеше иницијатива за донесување на нов закон. Всушност, донесени се два нови закони, но има потреба од донесување на деловник со кој ќе се усогласи Законот за општа управна постапка и законот за прекршоци, а се додека тоа не се направи, остануваат на власт старите казни.
Специфична логика и поширок реон на интервенција	Документот за политика се однесува на постојниот систем на казнување и влијае на економијата во целина, нивото на вработеност/невработеност и генерирање приходи во секторот на микроекономијата. Тоа секако има влијание врз пополнувањето на фондот на државниот буџет и надополнувањето на државната каса, но логиката е дека иако тоа значи намалено ниво на буџет на краток рок, сепак тој носи повеќе пари во буџетот на подолг рок. Ова е специфичен резултат на контролирање на состојбата и влијанието при отворање-затворање на бизнисот и создавање партнерство со микро-деловните активности.
Релевантност на специфични сектори	Конкретно се однесува на секторите во руралните и суб-урбаните области, а многу често претставува сектор како што се земјоделство, примарно производство, рурален туризам и угостителство, услуги, малопродажба, сектор за уметност и занаетчиство итн.
Објаснување на идентификуваниот проблем	Проблемот е идентификуван кај многу високи и ригидни казни, кои се спроведуваат од страна на инспекциските и контролните служби, поради што има многу поплаки од страна на компаниите и микро - претпријатијата воопшто. Искуството потврдува дека една парична казна издадена до претпријатието, може да влијае една година врз профитабилноста на микро претпријатието. Како последица на тоа многу често доаѓа до затворање на бизнисот. Се наведува дека посетата на контрола и инспекција во една компанија, речиси секогаш завршува со обвинение за компанијата или издадена парична казна. Неформалните податоци од компаниите наведуваат дека дури и ако не постојат поголеми прекршувања на законите, инспекцијата секогаш ќе најде причина да издаде казна на компанијата од која било причина поврзана со примена на процедури, водење на администрација итн. За мал бизнис една или две казни годишно се однесуваат на неколку плати за сопственикот или вработениот или дел од добивката што може да се реинвестира во развојот на бизнисот.

	Затоа, се препорачува намалување на големината на казните за микро-претпријатието, или воведување на мерки на опомена пред казна, подобра едукација на менаџерите за инспекциите и контролите на микро-деловните активности со цел да се стимулира развој на нивниот бизнис, а не да се издаде обвинение и казна.
Предложена мерка и/или инструмент за интервенција	Овој дел се однесува на специфичната мерка на политика, а тоа е воведување на нов и подобрен систем на казнување, каде износот на казните се намалени за сите микро-бизниси за 40%. Оваа предлог мерка се однесува на микро-претприемачи кои работат со не повеќе од 10 вработени, а имаат промет не поголем од 50.000 евра годишно (во денарска противвредност). Всушност, се предлага еден систем кој се заснова на поголема доверба и соработка меѓу државата и микро компаниите и претставува правична распределба на казните во секторите и економијата. Една варијанта може да биде систем на скала каде одредени казни пропорционално се намалуваат во согласност со големината/обемот на компанијата и деловната активност. Исто така, се предлага и поголема едукација на менаџерите на микро-претпријатија направени од страна на институциите, на начин што и во случај да има посета во компанијата од страна на контрола или инспекција, не мора да биде изречена парична казна доколку бидат регистрирани одредени неправилности во работењето, туку прво треба да дадат совет и да најдат начин за подобрување на деловното работење согласно со законите. Оваа задача на инспекцијата треба да ја има за сите бизниси кои немаат 3 години работење со цел да се помогне во растот на нивните бизниси и воедно да се заштити економијата. Во вакви случаи, инспекциските служби кои ќе дејствуваат преку едукација, давање на опомена и рокови, да влијаат на бизнисот на позитивен начин. Документот за политика не е ориентиран само кон деловните субјекти раководени од страна на жени, тој се однесува на сите микро бизниси што, всушност, опфаќаат повеќе од 96% од женските претпријатија.
Релевантен закон, подзаконски акт или друг правен документ предложен за промена	За овој документ на политика, треба да се донесе закон со подзаконски акти кој треба да го усогласи Законот за општа управна постапка и Законот за прекршоци. Ова требаше да се направи откако двата закони ќе се променат, но за жал тоа сè уште не е сторено, па старите казни остануваат во важност.
Одговорна институција	Водечка институција во овој поглед е Министерството за економија, а следната надлежна институција е Министерството за финансии. Тие заедно треба да воспостават конзистентни

	политики но и да ја вклучат и Управа за јавни приходи и да се консултираат и со други засегнати страни како што е Министерството за труд и социјална политика, како и со различни инспекции и бироа.
Очекувани резултати	Очекуваниот резултат вклучува: - Олеснет опстанок на многу микро бизниси, кои не се плашат од инспекции и контроли, туку гледаат партнер во ваков вид институции и со чија помош можат да најдат начин за усогласување со законот, градење на партнерство со државните институции и поголем допринос во државниот буџет на долгорочно ниво; - Зголемување на бројот на самовработеност на жените и зголемување на можностите за дополнителни вработувања; Помалку турбуленции во регистрирање и затворање на компаниите;
Непосредни активности кои ќе следат	Контактирање на Министерството за економија и Министерството за финансии за нивното мислење и инсистирање од нив да дадат писмен одговор; Собирање на повеќе податоци за тоа колку подзаконски акти треба да се променат за да се види како да се организира процесот, да се соберет попрецизни податоци за тоа колку микро бизниси и вработувања се заштитени со оваа мерка. За Република Албанија, да се провери политиката во однос на висината на казните и да се провери дали истиот/сличен систем може да функционира во Р.С.Македонија, а дополнително, да се зајакне едукативната улога на инспекцијата и контролите.

ЈАВНИ НАБАВКИ

- Јавните набавки претставуваат околу 14% од БДП во Европската унија (ЕУ, 2016 година). Сепак, учеството на жените на овие пазари останува ниско, проценето на 1% од јавните договори ширум светот. Зголемената помош за набавка, помагање на жените успешно да влезат и да работат на владините пазари, станува аксономски начин на кој владите ги поддржуваат жените претприемачи преку мобилни алатки. Голем број на држави сега имаат on-line портали за да помогнат во информирањето за можностите за набавка, вклучително и фондови за инвестирање, аплицирање и доделување грантови.
- Мотивите и намерите во претприемништвото на жените претприемачи се разликуваат во однос на мажите. Се чини дека некои жени започнуваат сопствен бизнис за да можат да остварат подобар баланс помеѓу приватниот и професионалниот живот, додека други започнуваат деловни активности за да го избегнат „стаклениот таван“ при вработувањето. Иако е важно за поединците да имаат опсег на избори на пазарот на трудот, жените имаат тенденција да имаат латентен претприемачки потенцијал што не се реализира. Креаторите на политики треба да го активираат овој потенцијал, прифаќајќи дека жените се хетерогена група со многу разлики во нивните мотивации, намери и проекти.
- Предизвиците со кои жените се соочуваат при започнување на сопствен бизнис најчесто се однесуваат на обесхрабрувачки социјални и културни ставови, пониски нивоа на вештини за претприемништво, поголеми потешкотии во пристап до финансирање, помали и помалку ефикасни претприемачки мрежи и рамки на политики кои го обесхрабруваат женското претприемништво. Традиционалните инструменти како што се обука и грантови се користат за решавање на овие бариери, но овие пристапи треба да се прошират затоа што тие немаат целосен дострел кај населението.
- Почнуваат да се појавуваат неколку нови пристапи за поддршка на жените во претприемништво. Многу земји го истражуваат потенцијалот за користење јавни набавки за да отворат можности за жените на пазарот и да обезбедат поголема поддршка за жените-претприемачи ориентирани кон раст со обезбедување на програми за деловно забрзување на бизнисот и создавање на инфраструктура за ризичен капитал.
- Треба да се подобрат широките институционални услови. Еден аспект е културата. Претприемачите се под силно влијание на идеалите и социјалниот контекст. Затоа е важно да се промовираат жените претприемачи како идеали и да се осигура дека образовниот систем е неутрален меѓу половите и не ги обесхрабрува жените да се вклучат во научно-технолошките дејности (т.е. наука, технологија, инженеринг и математика). Конечно, може да се преземат повеќе насочени активности за да се осигура дека семејната традиција, социјалните политики и даночните политики не прават дискриминација на женското претприемништвото.

Policy Briefs and Proposed Interventions for Stimulating of Women Entrepreneurship and Development of Women-owned Businesses

(as part of the cross-border project on Development of Microenterprises in ownership of women from the cross-border region)

Policy Briefs and Proposed Interventions for Stimulating of Women Entrepreneurship and Development of Women-owned Businesses

Women are under-represented among the population of entrepreneurs in all countries and it can be easily illustrated with the benchmark of women business owners as a percentage of total business owners that vary from around 5-7-9% in Bangladesh and Turkey, up to 15-18% in some middle income economies, and up to 30-35% in New Zealand, Australia and the United States.¹ It is clearly confirmed with the latest report as of 2019, where there also some low-income countries such as Ghana and Uganda with a relatively high percentage of 37-38% of women business owners.

Then both Republic of North Macedonia and Albania struggle with data of this kind in the past, but with the latest report on gender statistics in Albania for example that is published by the Institute of Statistics (Instat), we can find that in 2018, the distribution of active enterprises by region indicates that enterprises with women owners or managers are largely concentrated in Tirana region (32.2 %). Tirana is followed by Lezhës (28.9 %), while manufacturers in Elbasan are only represented with (15.9 %)².

Then also in the Republic of North Macedonia we can follow the same trend in the newest report as of 2019, published by the State Statistical Office, with an average of 19.5% of women among employers.³ Those numbers are still far from the European average, especially the one in rural areas, and is far from a normal distribution of 50/50% of male and female in the population. This is a key reason for design of policy measures in favor of women entrepreneurship and recognize the fact that if we do not intervene with policies, the women cannot develop in the world of business, employment and income on an equal base.

Women tend to operate smaller and less dynamic businesses than men and are more likely to operate in non-capital and intensive sectors including services, which often have lower potential for generating a high and sustainable income. That is another reason for designing of specific interventions aimed for increase of entrepreneurship among women and encouraging them to do business. That is not only helping female part of population to get to employment as a kind of social inclusion and protection program but is stimulating business and is helping economy to grow and develop.

---

¹ <https://newsroom.mastercard.com/wp-content/uploads/2019/11/Mastercard-Index-of-Women-Entrepreneurs-2019.pdf>

² http://www.instat.gov.al/media/6413/burra-dhe-gra_2019.pdf, active entrepreneurs by region (pg. 104)

³ <http://www.stat.gov.mk/Publikacii/Gender2019.pdf>, presence of women among employers (pg. 67)

Below are few policy briefs and proposed interventions identified by the project on Microenterprise development for women in the cross-border area. Policy briefs are developed on the base of input collected throughout feasibility studies conducted in both countries, communication with women potential and existing entrepreneurs, and also policy discussions organized with relevant stakeholders in both countries.

From all ideas, 5 policy briefs are developed and elaborated in an appropriate template in order to discuss it with relevant institution. The policy briefs are developed on issues whereas a high consensus was reached among the consulted audience. In fact, those ideas were supported with more than 96% of the opinions of all involved. Therefore, they need to be discussed with relevant national institutions in both countries and negotiated if/whether any or all of them can be empowered and implemented in the next period of about 6 months to the end of the project. Due to the recent crises with corona virus, each policy brief can be sent in written to the relevant institution, and at least a written respond needs to be collected on the appropriateness of the proposed policy, and probability that any of them can be implemented by the relevant institutions sooner or later.

Below is the list of all proposed policies, and further each of them is elaborated with key elements:

- Policy brief No. 1 – Provide women with higher chance to get support under different grant programs for starting a business
- Policy brief No. 2 – Facilitate access to finance through a specific financing instrument designed as a Guarantee Fund and mechanism for the women-owned enterprises
- Policy brief No. 3 – Alleviating penalties and strengthening of education role of inspections and controls for the micro-businesses⁴ (and indirectly to women-owned businesses)
- Policy brief No. 4 – Stimulating on joint business investments between two different enterprises and promotion of cross-sectoral cooperation among women-owned businesses

Policy brief No. 5 - Facilitating on new measures for cross-border cooperation

---

⁴ The microbusiness is recognized in a trader/company with an average number of employees, based on hours worked that is up to 10 employees, and a gross income generated by the trader/company that does not exceed EUR 50,000 per year (expressed in a value of mk denars); This distinction is in accordance with the Trade Law with the latest consolidation as of 25.12.2018 <https://dejure.mk/zakon/zakon-za-trgovskite-drushtva>

Policy brief

No. 3

Alleviating penalties and strengthening of education role of inspections and controls for the micro-businesses¹ (and indirectly to women-owned businesses)

Name/ title of policy or intervention	Proposed measure to alleviate penalties for microbusinesses and increase the education element of the inspections and controls, that need to apply for micro-businesses and those enterprises that operate in not more than 2-3 years
Main logic behind the proposed intervention	This measure is oriented to change in the existing penalty policy related to micro-enterprises, where the women-owned businesses do belong in more than 99% of cases. It is related to empowerment of taxes, but also empowerment of rules and procedures in management and administration of the business. The policy brief is coming into view for the Republic of North Macedonia specifically, but can apply in Republic of Albania to some extent, depending on different inspections and controls. In any case the strengthening of the education element of the inspection and controls can be equally implemented in both countries. The penalty system is related to the work of different inspection and controls and the regulations in doing business such as hygiene and sanitation, communal inspection, labor inspection, market inspection, tax inspection, customs inspection and many others. They are based on many material/basic laws, and also few other laws such as – Law on Misdemeanor, and related rules and procedures, which need to be implemented in order to provide necessary conditions for work in the business sphere. Yet, this penalty system is based on very high and inappropriate fines and that is a specific case for the Republic of North Macedonia. The high and inappropriate fines become very evident when it is related to a micro and a small enterprise, and this policy brief proposes to lessen and/or graduate the penalties in accordance with the size/volume of the business. The logic behind the proposed policy is that the fines are still very high, nevertheless there was an initiative to make them become less overburden for companies. For eg. In Macedonia, for different labor issues⁵ – for smaller of bigger misconducts, the fines go from 2000 to 4,000 euros (in value of mk denars), and they shall be imposed for the company, while a fine of 400 to 600 euros shall be imposed for the manager of the company. In addition, the fine of about 2000-3000 and up to 5000 euros is anticipated for different sanctions related to financial inspection⁶ for the company, and about 30% of this amount apply for the manager or person responsible.

⁵ The height of the fines put on different labor issues can be found at:

http://mtsp.gov.mk/WBStorage/Files/zakon_inspekcija_trud.pdf

⁶ The height of the fines issues on different financial issues related to tax payment can be found at:

http://www.ujp.gov.mk/files/attachment/0000/0900/Zakon_za_danocna_postapka_275_od_27_12_2019.pdf

, Article 179;

	Thus, all penalties apply at two levels, for the owner and the manager or employee, and are still very high in the Republic of North Macedonia, nevertheless that there was an initiative for bringing in power of a new law. In fact, two new laws were bring into power, but there is a need for adoption of a bylaw that will harmonize the Law on General Administrative Procedure and the Law on Misdemeanors, and until that is not done, old fines stay in power.
Specific logic and wider area of intervention	The proposed policy relates to the existing penalty system, and affects the economy in general, level of employment/unemployment and generating income in the microenterprise sector. It certainly has an impact on filling of state budget fund and replenishing the state treasury, but the logic is that while it means a decreased level of budget raised by penalties on a short-term, it brings more money in the budged on a longer run. This is a specific result of controlling the situation and influence on opening-closing of the business and creating partnership with the micro-businesses.
Relevance for specific sectors	It specifically relates to sectors in rural and sub-urban areas, and very often represent sector such as agriculture, primary production, rural tourism and hospitality, service and retail and small trade sector, art&craft sector etc.
Elaboration of the identified problem	The problem is identified in very high and rigid fines ruled by the inspection and control services, where there are so many complaints that come from the companies and micro-enterprises in general. Th experience confirmed that with one fine issued in the enterprise, it can influence on year profitability of the enterprise of a small size, with one to two employees in the company. It can be very often a reason for closing the business as a consequence. It is stated that when a control came in the office, they rarely go out without putting a charge on the company, and not issuing a fine. Informal data from companies state that even if there are not any major misconducts, the control will find any reason to put a charge on the company for any reason related to applying of procedures, administration of the business etc. For a small business one fine or two fines per year refers to few salaries for the owner or employee, and/or part of the profit that can be reinvested in development of the business. Therefore, decrease of the size of penalty is recommended for micro-enterprise, and education of the owner/manager and employee is empowered rather than issuing of a charge and penalty.
Proposed measure and/or instrument for intervention	This part relates to the specific policy measure, and that is introducing a new and improved penalty system, where the fines and penalties are decreased in amount for all micro-businesses on a 40% of their cost. It should apply to micro-entreprises that work with no more than 10 employees, and a turnover not bigger than 50.000 euros per year (in MK denars).

	It proposes in fact one system that is based on confidence between the state and the micro companies and represent a fair distribution of the fines and penalties across the sectors and economy. One variant could be a scale-system where certain fines and penalties are proportionally decreased in accordance with the size/volume of the company and the business. It proposed also an education element of the inspections and controls made by the institutions, where they need to come in the company but not necessarily issue a fine if they find certain irregularities, but rather educate and propose solutions. In this way, if they find specific irregularities, they first need to provide an advice and find a way to improve the compliance with the laws. It can be a specific task for the inspection for all businesses that do not have about 3 years of operation in order to protect the economy. This way of work needs to be anyway empowered for all new businesses. In such cases, the inspection services will act in education, can warn and give deadlines and influence the business in a positive way. The proposed policy is oriented not only to women-owned businesses because it would make a not fair distribution of fines and penalties across the country. Therefore, it is oriented to all micro-businesses that are in fact encompassing more than 96% of the women-owned enterprises.
Relevant law, by-law or other policy document proposed for change	For this policy brief, the by-law act need to be bring into power that need to harmonize the Law on General Administrative Procedure and the Law on Misdemeanors. It should have been done once both laws were brought into power, but unfortunately that has not been still done, so old fines stay still into power.
Responsible institution	The lead institution in this respect is the Ministry of Economy and the next institution responsible is the Ministry of Finance. Thy need to deal together in this situation, and bring also Public and Revenue Office, and consult also other stakeholders such as Ministry of Labor and Social Policy, as well as different inspection offices and bureaus.
Expected result(s)	The expected results include: - Micro-businesses left to work in much easier way, that do not fear from inspections and controls but see a partner in these type of institutions to find a way to comply with the law, which build partnership with state institutions and bring more money in the state budget on a longer term; - Increase number of people and women that do their own business and provide employment for all; - Less turbulence in registering and closing the business;

Immediate follow up activities	Contact Ministry of Economy and also Ministry of Finance on their opinion and ask them to provide a written answer; Collect more data on how many by-laws need to be changed in order to see how to organize the process, and collect also more precise data on how many micro-businesses and employments are protected with this measure. For the Republic of Albania, check the policy brief at the level of height of fines, and see if the same/similar system can work, but moreover empower the education role of the inspection and controls.

Public procurement

Public procurement represents approximately 14% of GDP in the European Union (EU, 2016). However, women's participation in these markets remains low, estimated at 1% of public contracts around the world. Increasingly procurement assistance, helping women enter and operate successfully in government markets, is becoming a common way in which governments are supporting women entrepreneurs through mobile tools. A number of countries now have on-line portals to assist in exploring procurement opportunities, including the means of announcing, competing, and awarding contracts

- Women entrepreneurs tend to have different motivations and intentions in entrepreneurship than men. Some women appear to be more likely to go into self-employment to better manage their work-life balance and others start businesses to avoid the "glass ceiling" in employment. While it is important for individuals to have a range of choices in the labour market, women tend to have latent entrepreneurial potential that is not realized. Policy makers need to unlock this potential, recognizing that women are a heterogeneous group with many differences in their motivations, intentions and projects.
- The challenges that women identify in starting a business include discouraging social and cultural attitudes, lower levels of entrepreneurship skills, greater difficulty in accessing start-up financing, smaller and less effective entrepreneurial networks and policy frameworks that discourage women's entrepreneurship. Traditional instruments such as training and grants are used to address these barriers but these approaches need to be expanded because they have not had a full reach into the population.
- Several new policy approaches to supporting women in entrepreneurship are starting to emerge. Many countries are exploring the potential of using public procurement to open up market opportunities for women and providing more support for growth-oriented women entrepreneurs with dedicated business incubator and business accelerator programmes and the creation of an infrastructure for risk capital.
- The broad institutional conditions also need to be improved. One aspect is culture. Entrepreneurs are strongly influenced by role models and social context. It is therefore important to promote women entrepreneurs as role models and ensure that the education system is gender-neutral and does not discourage women from going into STEM fields (i.e. science, technology, engineering and mathematics). Finally, more targeted actions can be taken to ensure that family policies, social policies and tax policies do not discriminate against entrepreneurship by women.

Përmbledhje të politikave dhe ndërhyrjeve të propozuara për stimulimin e sipërmarrjes së grave dhe zhvillimin e bizneseve në pronësi të grave

(si pjesë e projektit ndërkufitar për Zhvillimin e Mikro-Ndërmarrjeve

në pronësi të grave nga rajoni ndërkufitar)

Përmbledhje të politikave dhe ndërhyrjeve të propozuara për stimulimin e sipërmarrjes së grave dhe zhvillimin e bizneseve në pronësi të grave

Gratë janë të nën-përfaqësuar në mesin e popullatës së sipërmarrësve në të gjitha vendet dhe kjo mund të ilustruhet lehtësisht me përcaktimin e grave pronare të biznesit si një përqindje e pronarëve të përgjithshëm të biznesit që ndryshojnë nga rreth 5-7-9% në Bangladesh dhe Turqi, deri në 15-18% në disa ekonomi me të ardhura të mesme dhe deri në 30-35% në Zelandën e Re, Australi dhe Shtetet e Bashkuara⁷. Është konfirmuar qartë me raportin e fundit që nga viti 2019, ku ka edhe disa vende me të ardhura të ulëta si Gana dhe Uganda me një përqindje relativisht të lartë 37-38% të grave pronare të kompanive.

Atëherë si Republika e Maqedonisë së Veriut ashtu edhe Shqipëria luftojnë me të dhëna të këtij lloji nga e kaluara, por me raportin e fundit për statistikat gjinore në Shqipëri për shembull që është botuar nga Instituti i Statistikave (Instat), mund të zbulojmë se në vitin 2018, shpërndarja e ndërmarrjeve aktive sipas rajonit tregon që ndërmarrjet me gra pronare ose menaxher janë kryesisht të përqendruar në rajonin e Tiranës (32.2%). Tirana ndiqet nga Lezha (28.9%), ndërsa prodhuesit në Elbasan përfaqësohen vetëm me (15.9%)⁸.

Pastaj edhe në Republikën e Maqedonisë së Veriut mund të ndjekim të njëjtin trend në raportin më të ri të vitit 2019, botuar nga Zyra e Statistikave Shtetërore, me një mesatare prej 19.5% të grave në mesin e punëdhënësve⁹. Këto numra janë akoma larg nga mesatarja evropiane, veçanërisht ajo në zonat rurale, dhe është larg nga një shpërndarje normale prej 50/50% të meshkujve dhe femrave në popullatë. Kjo është një arsye kryesore për hartimin e masave të politikave në favor të sipërmarrjes së grave dhe pranojmë faktin që nëse ne nuk ndërhyjmë me politika, gratë nuk mund të zhvillohen në botën e biznesit, punësimit dhe të ardhurave në një bazë të barabartë.

Gratë kanë tendencë të operojnë biznese më të vogla dhe më pak dinamike se burrat dhe ka më shumë të ngjarë të operojnë në sektorë jo kapitalë dhe intensiv, përfshirë shërbime, të cilat shpesh kanë potencial më të ulët për gjenerimin e të ardhurave të larta dhe të qëndrueshme. Kjo është një arsye tjetër për hartimin e ndërhyrjeve specifike që synojnë rritjen e sipërmarrjes midis grave dhe inkurajimin e tyre për të bërë biznes. Kjo jo vetëm që po ndihmon një pjesë femërore të popullatës të arrihet në punësim si një lloj programi i

⁷ <https://newsroom.mastercard.com/wp-content/uploads/2019/11/Mastercard-Index-of-Women-Entrepreneurs-2019.pdf>

⁸ http://www.instat.gov.al/media/6413/burra-dhe-gra_2019.pdf, sipërmarrësi aktive nga grate, sipas rajoneve (fq. 104)

⁹ <http://www.stat.gov.mk/Publikacii/Gender2019.pdf>, prezenca e grave mes punëtorëve (fq. 67)

përfshirjes dhe mbrojtjes sociale, por po stimulon biznesin dhe po ndihmon ekonominë të rritet dhe zhvillohet.

Më poshtë janë disa përmbledhje të politikave dhe ndërhyrjeve të propozuara të identifikuar nga projekti për zhvillimin e Mikro-Ndërmarrjeve për gratë në zonën ndërkufitare. Raportet e politikave zhvillohen mbi bazën e informacionit të mbledhur gjatë gjithë studimeve të fizibilitetit të bëra në të dy vendet, komunikimin me gratë potenciale dhe sipërmarrësit ekzistues, dhe gjithashtu diskutimet mbi politikat e organizuara me palët përkatëse në të dy vendet.

Nga të gjitha idetë, 5 përmbledhje të politikave hartohen dhe përpunohen në një shabllon të duhur për të diskutuar atë me institucionin përkatës. Raportet e politikave janë zhvilluar për çështje ndërsa një konsensus i lartë u arrit në audiencën e konsultuar. Në fakt, këto ide u mbështetën me më shumë se 96% të mendimeve të të gjithë të përfshirëve. Prandaj, ata duhet të diskutohen me institucionet përkatëse kombëtare në të dy vendet dhe të negociohen nëse / a mund të fuqizohet ose zbatohet ndonjë prej tyre, në periudhën tjetër prej rreth 6 muajsh deri në fund të projektit. Për shkak të krizave të fundit me virusin korona, çdo përmbledhje e politikave mund të dërgohet me shkrim tek institucioni përkatës, dhe të paktën një përgjigje me shkrim duhet të mblidhet në përshtatshmërinë e politikës së propozuar, dhe mundësinë e ndonjë prej tyre mund të zbatohet nga institucionet përkatëse herët a vonë.

Më poshtë është lista e të gjitha politikave të propozuara, dhe më tej secila prej tyre është elaboruar me elementet kryesore:

- Përmbledhje e politikave Nr. 1 - Siguroni grave që të marrin mbështetje më të mëdha në programet e ndryshme të granteve për fillimin e një biznesi
- Përmbledhje e politikave Nr. 2 - Lehtësimi i qasjes në financa përmes një instrumenti specifik financimi të hartuar si një fond garancie dhe mekanizmi për ndërmarrjet në pronësi të grave.
- Përmbledhje e politikave Nr. 3 - Lehtësimi i dënimeve dhe forcimi i rolit arsimor të inspektimeve dhe kontrolleve për mikrobizneset¹⁰ (dhe indirekt për bizneset në pronësi të grave)
- Përmbledhje e politikave Nr. 4 - Stimulimi i investimeve të biznesit të përbashkët midis dy ndërmarrjeve të ndryshme dhe promovimi i bashkëpunimit ndërsektorial midis bizneseve në pronësi të grave

Përmbledhje e politikave Nr.5 - Lehtësimi i masave të reja për bashkëpunim dhe promovim ndërkufitar

---

¹⁰ Mikrobiznesi njihet në një tregtar / kompani me një numër mesatar të të punësuarve, bazuar në orët e punës që është deri në 10 të punësuar, dhe të ardhurat bruto të krijuara nga tregtari / ndërmarrja që nuk tejkalon 50,000 EUR në vit (shprehur në një vlerë prej mk denar); Ky dallim është në përputhje me Ligjin e Tregtisë me konsolidimin e fundit më 25.12.2018 <https://dejure.mk/zakon/zakon-za-trgovskite-drushtva>

Përmbledhje e politikave Nr.3

Lehtësimi i dënimeve dhe forcimi i rolit arsimor të inspektimeve dhe kontrolleve për mikrobizneset (dhe indirekt për bizneset në pronësi të grave)

Emri / titulli i politikës ndërhyrjes ose	Masë e propozuar për të lehtësuar ndëshkimet për mikrobizneset dhe për të rritur elementin arsimor të inspektimeve dhe kontrolleve, që duhet të aplikojnë për mikrobizneset dhe ato ndërmarrje që operojnë jo më shumë se 2-3 vjet.
Logjika kryesore prapa ndërhyrjes së propozuar	Kjo masë është e orientuar drejt ndryshimit në politikën ekzistuese të ndëshkimeve në lidhje me mikro-ndërmarrjet, ku bizneset me pronësi të grave i përkasin më shumë se 99% të rasteve. Ka të bëjë me fuqizimin e taksave, por edhe fuqizimin e rregullave dhe procedurave në menaxhimin dhe administrimin e biznesit. Një përmbledhje e politikave është duke u parë për Republikën e Maqedonisë së Veriut posaçërisht, por mund të aplikojë në Republikën e Shqipërisë në një farë mase, në varësi të inspektimeve dhe kontrolleve të ndryshme. Në çdo rast forcimi i elementit arsimor të inspektimit dhe kontrollit mund të zbatohet në mënyrë të barabartë në të dy vendet. Sistemi i ndëshkimeve ka të bëjë me punën e inspektimit dhe kontrolleve të ndryshme dhe rregulloret në të bërit biznes si higjiena dhe kanalizimet, inspektimi komunal, inspektimi i punës, inspektimi i tregut, inspektimi tatimor, inspektimi doganor dhe shumë të tjera. Ato bazohen në shumë ligje materiale / themelore, dhe gjithashtu disa ligje të tjera siç janë: Ligji për kundërvajtje, dhe rregullat dhe procedurat përkatëse, të cilat duhet të zbatohen për të siguruar kushtet e nevojshme për punë në sferën e biznesit. Sidoqoftë, ky sistem ndëshkimesh bazohet në gjoba shumë të larta dhe të papërshtatshme dhe ky është një rast specifik për Republikën e Maqedonisë së Veriut. Gjodat e larta dhe të papërshtatshme bëhen shumë të dukshme kur lidhen me një mikro dhe një ndërmarrje të vogël, dhe kjo përmbledhje e politikave propozon të zvogëlohen gjodat në përputhje me madhësinë / vëllimin e biznesit. Logjika që qëndron pas politikës së propozuar është që gjodat janë ende shumë të larta, megjithatë kishte një iniciativë për t'i bërë ato të bëhen më pak të ngarkuara për kompanitë. Për shembull në Maqedoninë e Veriut, për çështje të ndryshme të punës¹¹ - për keqpërdorime, gjodat shkojnë nga 2000 në 4,000 euro (në vlerë prej mk denarë), dhe ato do të vendosen për kompaninë, ndërsa do të shqiptohet gjobë prej 400 deri 600 euro për menaxherin e kompanisë. Për më tepër, gjoba prej rreth 2000-3000 dhe deri në 5000 euro është parashikuar për sanksione të ndryshme që lidhen me

¹¹ Lartësia e gjobave të vendosura për çështje të ndryshme të punës mund të gjenden në: http://mtsp.gov.mk/WBStorage/Files/zakon_inspekcijska_trud.pdf

	inspektimin financiar¹² për kompaninë, dhe rreth 30% e kësaj shume aplikojnë për menaxherin ose personin përgjegjës. Kështu, të gjitha dënimet zbatohen në dy nivele, për pronarin dhe menaxherin ose punonjës, dhe janë ende shumë të larta në Republikën e Maqedonisë së Veriut, megjithatë që ekzistonte një iniciativë për sjelljen në fuqi të një ligji të ri. Në fakt, dy ligje të reja u sollën në fuqi, por ekziston nevoja për miratimin e një rregulloreje që do të harmonizojë Ligjin për Procedurën e Përgjithshme Administrative dhe Ligjin për kundërvajtje, dhe derisa të mos bëhet kjo, gjodat e vjetra mbesin në fuqi.
Logjika specifike dhe fusha më e gjerë e ndërhyrjes	Politika e propozuar ka të bëjë me sistemin ekzistues të ndëshkimeve dhe ndikon në ekonominë në përgjithësi, nivelin e punësimit / papunësisë dhe gjenerimin e të ardhurave në sektorin e mikro-ndërmarrjeve. Sigurisht që ka një ndikim në mbushjen e fondit të buxhetit të shtetit dhe rimbushjen e thesarit të shtetit, por logjika është se ndërsa nënkupton një nivel të ulur të buxhetit të ngritur nga gjodat në një afat të shkurtër, ajo sjell më shumë para në buxhet në një afat më të gjatë . Ky është një rezultat specifik i kontrollit të situatës dhe ndikimit në hapjen-mbylljen e biznesit dhe krijimin e partneritetit me mikrobizneset.
Rëndësia për sektorë të veçantë	Në mënyrë specifike lidhet me sektorë në zona rurale dhe nën-urbane, dhe shumë shpesh përfaqëson sektorë të tillë si bujqësia, prodhimi parësor, turizmi dhe mikpritja rurale, shërbimi dhe sektori i tregtisë me pakicë dhe shumicë, sektori i artit dhe artizanatit etj.
Përpunimi i problemit identifikuar	Problemi është identifikuar në gjoda shumë të larta dhe të ngurtë të rregulluara nga shërbimet e inspektimit dhe kontrollit, ku ka kaq shumë ankesa që vijnë nga ndërmarrjet dhe mikro-ndërmarrjet në përgjithësi. Përvoja ka konfirmuar që me një gjobë të lëshuar në ndërmarrje, ajo mund të ndikojë në fitimin e vitit të ndërmarrjes së një madhësie të vogël, me një deri në dy punonjës në kompani. Mund të jetë shumë shpesh një arsye për mbylljen e biznesit si pasojë. Thuhet se kur vjen një kontroll në zyrë, ata rrallë dalin jashtë pa i ngarkuar kompanisë, dhe pa lëshuar një gjobë. Të dhënat joformale nga kompanitë deklarojnë se edhe nëse nuk ka ndonjë sjellje të gabuar të madhe, kontrolli do të gjejë ndonjë arsye për të vendosur një tarifë për kompaninë për ndonjë arsye që lidhet me aplikimin e procedurave, administrimin e biznesit etj. Për një biznes të vogël një gjobë ose dy gjoda në vit i referohen pagave të pakta për pronarin ose punonjës, dhe / ose një pjesë të fitimit që mund të riinvestohet në zhvillimin e biznesit. Prandaj, ulja e masës së dënimit rekomandohet për mikro-ndërmarrjet, dhe arsimimi i pronarit / menaxherit dhe punonjësit mund të fuqizohet në vend të pagesës së një dënimi.

¹² Lartësia e gjobave për çështje të ndryshme financiare në lidhje me pagesa tatimore mund të gjenden në: http://www.ujp.gov.mk/files/attachment/0000/0900/Zakon_za_danocna_postapka_275_od_27_12_2019.pdf, Artikulli 179;

Masë e propozuar dhe / ose instrument për ndërhyrje	Kjo pjesë ka të bëjë me masën specifike të politikës, dhe ajo është prezantimi i një sistemi të ri dhe të përmirësuar të dënimeve, ku gjobat dhe gjobat ulen në shumë për të gjithë mikrobizneset me 40% të kostos së tyre. Ai duhet të aplikohet për ndërmarrjet e vogla që punojnë me jo më shumë se 10 punonjës, dhe qarkullimi jo më i madh se 50.000 euro në vit (në denarë MK). Në të vërtetë propozon një sistem i cili bazohet në besimin midis shtetit dhe mikro kompanive dhe paraqet një shpërndarje të drejtë të gjobave dhe gjobave në sektorë dhe ekonomi. Një variant mund të jetë një sistem shkallë, ku gjobat dhe dënimet e caktuara janë ulur proporcionalisht, në përputhje me madhësinë / vëllimin e kompanisë dhe biznesit. Është propozuar gjithashtu një element arsimor i inspektimeve dhe kontrolleve të bëra nga institucionet, ku ata duhet të vijnë në kompani, por jo domosdoshmërisht të lëshojnë gjobë, nëse gjejnë parregullsi të caktuara, por përkundrazi të edukojnë dhe propozojnë zgjidhje. Në këtë mënyrë, nëse ata gjejnë parregullsi specifike, së pari duhet të japin një këshillë dhe të gjejnë një mënyrë për të përmirësuar pajtueshmërinë me ligjet. Mund të jetë një detyrë specifike për inspektimin për të gjitha bizneset që nuk kanë rreth 3 vjet punë në mënyrë që të mbrojnë ekonominë. Kjo mënyrë e punës duhet të fuqizohet gjithsesi për të gjitha bizneset e reja. Në raste të tilla, shërbimet e inspektimit do të veprojnë në arsim, mund të paralajmërojnë dhe japin afate dhe të ndikojnë biznesin në mënyrë pozitive. Politika e propozuar është e orientuar jo vetëm tek bizneset në pronësi të grave sepse do të bëjë një shpërndarje jo të drejtë të gjobave dhe gjobave në të gjithë vendin. Prandaj, ajo është e orientuar në të gjitha mikrobizneset që në të vërtetë përfshijnë më shumë se 96% të ndërmarrjeve të grave.
Ligji përkatës, akti nënligjor ose dokumenti tjetër politik i propozuar për ndryshim	Për këtë përmbledhje të politikave, akti nënligjor duhet të vihet në fuqi që duhet të harmonizojë Ligjin për Procedurën e Përgjithshme Administrative dhe Ligjin për kundërvajtje. Duhej të ishte bërë pasi të ishin sjellë të dy ligjet në fuqi, por për fat të keq nuk është bërë ende, kështu që gjobat e vjetra mbeten ende në fuqi.
Institucioni përgjegjës	Institucioni kryesor në këtë drejtim është Ministria e Ekonomisë dhe institucioni tjetër përgjegjës është Ministria e Financave. Duhet të merreni së bashku në këtë situatë, dhe të sillni gjithashtu Drejtorinë e të Ardhurave Publike, dhe të konsultoheni me akterë të tjerë të tillë si Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, si dhe zyra të ndryshme inspektimi.
Rezultatet e pritura	Rezultatet e pritura përfshijnë: - Mikrobizneset kanë mbetur për të punuar në mënyrë shumë më të lehtë, që nuk kanë frikë nga inspektimet dhe kontrollet, por shohin një partner në këto lloj institucionesh për të gjetur një mënyrë për të përmbushur ligjin, i cili ndërton partneritet me institucionet shtetërore dhe sjell më shumë para në buxhetin e shtetit në një afat më të gjatë; - Rritja e numrit të njerëzve dhe grave që bëjnë biznesin e tyre dhe sigurojnë punësim për të gjithë; - Më pak trazira në regjistrimin dhe mbylljen e biznesit;

Aktivite përcjellëse të menjëhershme	Kontaktoni Ministrinë e Ekonomisë dhe gjithashtu Ministrinë e Financave për mendimin e tyre dhe kërkoni që ata të japin një përgjigje me shkrim; Mblidhni më shumë të dhëna se sa akte nënligjore që duhen ndryshuar në mënyrë që të shihni se si të organizoni procesin, dhe të mblidhni gjithashtu të dhëna më të sakta se sa mikro-biznese dhe punësime mbrohen me këtë masë. Për Republikën e Shqipërisë, kontrolloni një përmbledhje të politikave në nivelin e lartësisë së gjobave dhe shihni nëse sistemi i njëjtë / i ngjashëm mund të funksionojë, por për më tepër fuqizoni rolin arsimor të inspektimit dhe kontrollit.

Prokurimi publik

Prokurimi publik përfaqëson afërsisht 14% të BPV-së në Bashkimin Evropian (BE, 2016). Sidoqoftë, pjesëmarrja e grave në këto tregje mbetet e ulët, e vlerësuar në 1% të kontratave publike në të gjithë botën. Gjithnjë e më shumë ndihma e prokurimit, duke ndihmuar gratë të hyjnë dhe të operojnë me sukses në tregjet qeveritare, është duke u bërë mënyra më e mirë në të cilën qeveritë po mbështesin gratë sipërmarrëse përmes mjeteve të lëvizshme. Një numër vendesh tani kanë portalet on-line për të ndihmuar në eksplorimin e mundësive të prokurimit, përfshirë mjetet e shpalljes, konkurrencës dhe dhënies së kontratave.

- Gratë sipërmarrëse kanë tendencë të kenë motivime dhe qëllime të ndryshme në ndërmarrësi sesa burrat. Disa gra duket se kanë më shumë të ngjarë të bëjnë vetë-punësim për të menaxhuar më mirë ekuilibrin e tyre të punës dhe jetës, ndërsa të tjera fillojnë bizneset për të shmangur "tavanin e qelqit" në punësim. Ndërsa është e rëndësishme për individët që të kenë një sërë zgjedhjesh në tregun e punës, gratë kanë tendencë të kenë potencialin e ndërmarrjes latente që nuk realizohet. Krijuesit e politikave duhet të zhblllokojnë këtë potencial, duke pranuar që gratë janë një grup heterogjen me shumë dallime në motivimet, qëllimet dhe projektet e tyre.

- Sfidat që gratë identifikojnë në fillimin e një biznesi përfshijnë dekurajimin e qëndrimeve shoqërore dhe kulturore, nivele më të ulëta të aftësive të sipërmarrjes, vështirësi më të madhe për të hyrë në financimin e fillimit, rrjetet e ndërmarrjeve më të vogla dhe më pak efektive dhe kornizat e politikave që dekurajojnë sipërmarrjen e grave. Instrumentet tradicionale siç janë trajnimi dhe grantet përdoren për të adresuar këto pengesa, por këto qasje duhet të zgjerohen sepse ato nuk kanë pasur një shtrirje të plotë të popullatës.

- Disa qasje të reja të politikave për të mbështetur gratë në sipërmarrësi kanë filluar të shfaqen. Shumë vende po eksplorojnë potencialin e përdorimit të prokurimit publik për të hapur mundësi tregu për gratë dhe duke siguruar më shumë mbështetje për sipërmarrësit gra të orientuara drejt rritjes me programe të dedikuara për inkubator dhe përsheptues të biznesit dhe krijimin e një infrastrukture për kapitalin e rrezikut.

- Kushtet e gjera institucionale gjithashtu duhet të përmirësohen. Një aspekt është kultura. Sipërmarrësit janë të ndikuar fuqimisht nga modelet e roleve dhe konteksti shoqëror. Prandaj është e rëndësishme të promovoni gratë sipërmarrëse si modele të roleve dhe të sigurohet që sistemi arsimor është neutral ndaj gjinive dhe nuk dekurajon gratë të hyjnë në fushat STEM (d.m.th. shkencë, teknologji, inxhinieri dhe matematikë). Më në fund, veprime

më të synuara mund të ndërmerren për të siguruar që politikat familjare, politikat sociale dhe politikat tatimore nuk diskriminojnë ndërmarrësinë nga gratë.